

ne alle krach-
het is.
an ooit te moe-
erliezen tegen-
ghed, de on-

HEPP.

het Hoofdartikel
dijk en Social
nog in dit num-

DE UITGEVERS.

N.

uning las, wat
n werd, over
rond van Gods
roeggestorven
rijnen het feit,
ouders, die in
e-keeren en den-
gt, of dan het
s-de naam van
n geven, licht
orden. En zoo
anders overblijft
zichte van hun

t, houdt velen
ne trachten er

op, dat we bij
de kerk, steeds
inwendige en

onzichtbare en
ls twee aparte
n uit te staan
i van tweelei-

kant, als het
are geloovigen
geloovigen be-
enbaring in de
geloovigen ook

thare kerk be-
eren; zijn dus
omdat ze, wij
haar uitwen-

n, worden ze
n ze zich aan
dat ze met de
erk afscheiden.

rukkingen, aan
het geestelijke
n een breken

de kerk recht-
are kerk geldt
ze met de kerk

Christus' Li-
kon dus door

bij het Verbond

God de Heere
idige, voor ons
loovigen; meer

erkorenen, ook
g kwamen, ja,
ze allen komen

Verbond Gods
Gods uitverkie-
igheid als een

venals de kerk.
Heere wil het
n volwassenen

n en aan hun
hoor- en door
oor Sacrament

een waarme-
nu zelf, recht-
ze, dan zouden,

nvatten, de in-
s elkander vol-
Verbond, beide

geloovigen van de schijn-geloovigen onderscheiden.
En ook al kon ze dit, dan zou ze toch onder het
zaad der geloovigen nog de uitverkoren kinderen
niet kunnen onderscheiden van de overige. Want
dat niet alle kinderen van geloovige ouders ook
uitverkoren kinderen zijn, toont de Heilige Schrift
ons in voorbeelden als Kain, Ismaël, Ezaü en
zooveel andere, overtuigend.

En zoomin als nu ooit een onwedergeborene
en ongelovige, die de kerk den rug toekeert,
in waarheid tot haar behoorde, evenmin was, wie
in zijn zonde leeft en sterft, in werkelijkheid ooit
een bondeling Gods en eigenaar van de beloften
des Verbonds.

God de Heere breekt daarom Zijn Verbond nooit,
ten opzichte van wien ook.

Doch bondsbreuke kan er wel zijn aan onze
zijde. Inzooover n.l. als we in ongelooft en ver-
harding des harten het Verbond Gods, dat ons
voorgesteld werd, en waarin we ook, naar Zijn
uitwendige gestalte, begrepen zijn, afwezen en
verwerpen.

In dien zin spreekt ook de H. Schrift gedurig
(denk aan plaatsen als Gen. 17:14; Deut. 31:20;
1 Kon. 19:10; Ps. 78:10 e.a.) van een breken
van het Verbond Gods.

Dat, als de in- en de uitwendige zijde van het
Verbond in de personen der bondgenooten elkander
niet volkomen dekken; dat, als niet alle kinderen
van geloovige ouders ook uitverkoren kinderen
zijn, de geloovige Vader en Moeder van een vroeg-
gestorven kindje nooit wiskunstige zekerheid kun-
nen hebben, dat hun kindje zalig werd, is vol-
komen waar.

Maar laat dit ons niet verleiden, om hun troost
voor niets te achten.

Absolute zekerheid aangaande de zaligheid van
een afgestorvene hebben we nooit; zelfs niet, als
hij ons in woord en daad en in heel zijn levens-
openbaring den meest-mogelijken grond gaf voor
het vertrouwen, dat hij in den Heere ontsloep.

Van zulk een volstrekte zekerheid aangaande
de zaligheid onzer jonggestorven kinderen sprak
onze kerken dan ook nooit. Wat ze in de
Dordtsche Leerregelen beleden, is, heel anders, dat
geloovige ouders niet mogen twijfelen of hun jong-
gestorven kinderen zijn behouden.

En we verstaan gemakkelijk waarom ze zich zoo
uitdrukten. Wij de uitzondering den regel niet op-
heft, mogen we n.l. bij onze kinderen niet aan de
waarachtigheid der bondsbetrekking twijfelen, zo o-
lang niets dien twijfel wekt. En
wij die alleen gewettigd kan worden door
openbaring van ongelooft en vijandschap bij
ons kind, en er bij kinderen, die stierven vóór de
ontwaking van hun bewustzijn, van zulk een open-
baring geen sprake kan zijn — hebben we nooit
reden, en derhalve ook nooit recht, aan hun uit-
verkiezing en begenadiging te twijfelen. We hebben
aangaande hen geen ander getuigenis dan dat van
het Woord onzes Gods, dat hen bondgenooten
noemt, en aan dat Woord des Heeren twijfelen
mogen we niet.

'k Hoop, dat ik voor Br. v. V. en wie op dit
punt dezelfde moeilijkheden hadden als hij, dui-
delijk genoeg geweest ben.

Een ding moet me nog van 't hart, eer ik af-
scheid van hen neem. 't Is dit, dat we, naar 't me
voorkomt, op het stuk van de verhouding onzer
kinderen tot het Verbond Gods, doorgaans wat
veel bezig zijn met onze jonggestorven lievelingen,
en met onzen eigenen troost over hun verscheiden,
en wat weinig met onze nog levende kinderen en
de heilige roeping, die Gods Verbond ten aanzien
van hun opvoeding ons oplegt.

'k Bedoel dit natuurlijk niet als een verwijt aan
het adres van Br. v. V. of van wien ook, maar
als waarschuwing voor een gevaar, dat ons allen
dreigt, en dat ook in de brieven, die ik over dit
onderwerp ontving, gedurig om den hoek komt
gluren.

Laat ons op onze hoede zijn. Zelfs hier, waar
we ze elkander het lichtst vergeven, maakt zelf-
zucht zoo schuldig voor God.

V.

F.

Correspondentie.

E. B. v. M. te 's-H. Wij de beslissing over de plaatsing
van ingezonden stukken bij de hoofdredactie berust,
hele ik u schrijven aan haar doorgezonden.

J. H. Q. te A. Hoe dikwijls ik uw brief ook las — uw
bedoeling wil me niet duidelijk worden. Doch in geen
geval mag ik in de rubriek een breede discussie gaan
openen over een of ander zuiver dogmatisch vraagstuk.
Woonde ik in uw stad, dan zou ik zeggen: komt u eens
met me praten. Nô zou ik u, als u in de gereformeerde
doopsbeschouwing op moeilijkheden stuit, den raad wil-
len geven, er met uw wijkpredikant eens over te gaan
spreken. Dat zal u allicht beter dienen dan een lange
correspondentie.

F.

WIJSBEGEERTE.

Wijsbegeerte in steen.

X.

Wanneer we thans aanvangen met onze kritische
beschouwing over hetgeen we tot dusver als de
theorie van onderscheiden scholen hoorden ver-

kondigen, beginnen we met te wijzen op een eigen-
aardig feit.

Het is dit, dat er in ieder opzicht een vrij sterk
subjectivisme in de beschouwing valt te consti-
teeren, maar dat men als om strijd zoekt naar
het objectieve.

Niet alleen in de bouwkunst is dat zoo.

Het is opvallend, dat, terwijl h.v. in Gerefor-
meerden kring er bij sommigen gevonden wordt
een vragen naar datgene, wat men van meer sub-
jectief getinte richtingen zou mogen verwachten,
er in de kringen van hen, die van huis uit meer
subjectief zijn, een vragen komt naar het objectieve.

Dat valt te constateeren in gesprek en in debat,
en — gelukkig — het valt ook te bemerken in aller-
lei uitgaaf, die in den laatsten tijd van de pers
kwam. Er is iets in de lucht, dat men niet ver-
klaren kan. Zoo iets als dat wonderlijke, dat een
zieke soms opeens doet vragen naar wat meer
vaste kost. Er is geen verandering te bespeuren;
alleen de vraag naar het andere doet vermoeden,
dat er iets anders is.

Helaas komen heel veel gereformeerde menschen
ietwat achteraan, hier. Er zijn er onder hen vele,
die, naar het schijnt, meenen, dat, om op de hoogte
van den tijd te zijn, men zooveel mogelijk tegen
het objectieve te keer moet gaan. Dit is te betreu-
ren. Ook dáár, waar het gevonden wordt bij hen,
die kunstzinnig zijn aangelegd, en nu al heel
spoedig wegloopen met hen, die aan dien zucht
naar het subjectieve voedsel geven.

Intusschen verloochent de eigenaardige aanleg
van den menschelijken geest zich ook hier niet. En
van de behoefte van dien geest geeft allerlei, dat
door ons, als meening van anderen, te berde werd
gebracht een goed verstaanbare uiting.

Immers, gelijk werd aangetoond, gaf Plasschaert
op allerlei wijze te kennen, dat tenslotte het hoog-
ste wezen van de kunst bepaald wordt door den
eigen geest des menschen. Maar hij gevoelt, dat
hij eenige objectieve gegevens naar voren moet
brengen. En zoo komt hij met zijn gulden snede,
die in meer dan één kring in discredit was en
is, naar voren.

Zeker, ik wil onmiddellijk aannemen, dat er bij
hem en zijn volgelingen werkelijk een erkenning is
van de beteekenis, die deze maatverdeling der
lichamen in de schepping heeft, en dat de schoone
verhoudingen, die op deze wijze in de schepping
zijn te vinden, ons iets hebben te zeggen.

Maar dan vraag ik me af, of het niet volkomen
logisch geweest ware, ook hier een volledige plaats
in te ruimen voor dat subjectief beleven en zien
van de dingen, dat hij op andere plaatsen, ook
wanneer het gaat om meetbare en tastbare dingen,
voor den kunstenaar opeischt.

Waarom is de gulden snede wel objectief, en
onder alle omstandigheden geldig, maar moet er
intusschen een plaats overblijven voor de vrije,
krachtens intuïtie gevonden verdeling van bepaal-
de vlakken, b.v. van den gevel van onderscheiden
teekeningen, die de schrijver zelf in zijn boek geeft?

Het is alsof er tegelijk aanwezig is aan d'eenen
kant het erkennen van een vaste wet, omdat men
nu toch eenmaal eenig houvast hebben moet —
terwijl men aan d'anderen kant geheel vrij is, en
schoonheid enkel een kwestie is van schoone ver-
houdingen, die werkelijk lang niet altijd aan de
reeks 2, 3, 5, 8, 13 enz. beantwoorden.

Trouwens meer dan één van onze lezers merkte
reeds op, dat men, wanneer men in deze richting
gaan wil, toch werkelijk wel eens iets te veel wil
bewijzen. Wanneer b.v. de schrijver van het groote
boek over bouwkunde, wiens werk we eerst be-
spraken, de parallelen ook doortrekt tot de wereld
van de muziek, dan kan dat feitelijk toch alleen
doordien hij een volgorde veronderstelt, die men
in de muziek schier nimmer neemt, doordien hij
de dingen noemt op een wijze, die muzikaal klinkt,
maar in werkelijkheid toch niet aan eenige be-
kende realiteit in de wereld der klanken beant-
woordt.

Ook hier geldt het meer dan eens: wie te veel
bewijst bewijst niets.

Eigenaardig is het dan ook, dat men over die
z.g. gulden snede zeer verschillend denkt, wan-
neer het er om gaat hare waarde voor de bouw-
kunst te bepalen.

Voor ons ligt deze kwestie als technische kwestie
tenslotte buiten het bestek van deze artikelen.
Het gaat ons om den wijsgeerigen achtergrond van
de dingen. En dan zien we in dat werken met
gegevens als de gulden snede zeer sterk een
pogen, om toch tot elken prijs eenige objectieve
gegevens te hebben, waardoor de vraag, wat schoon
is, wordt beantwoord.

Eenzelfde poging om iets objectiefs te kunnen
aanwijzen, vonden we bij Berlage.

Hoe sterk hij ook werkt met gevoelsargumenten,
hoezeer hij ook telkens weer spreekt over onbe-
wezen dingen, en hoe sterk hij ook de realiteit van
deze dingen poneert, toch is het zoo, dat ge telkens
bij hem merkt het pogen, om op objectieve gronden
tot zijn conclusies te komen.

Tot dat doel wordt Hegel's filosofie uitgebuit.
Daarom wordt Marx met Jezus vergeleken. Daarom
worden talloze lessen uit den loop der historie
getrokken. Daarom zijn in Berlage's werken de ci-

taten zoo buitengewoon talrijk. Daarom moet met
een beroep op iemand, die het klaarblijkelijk weten
kon, verklaard worden, dat het christendom heeft
afgedaan. Misschien wordt ook daarom alle weten-
schappelijk materiaal, dat feitelijk tegen Berlage's
stellingen ingaat, wijselijk verdonkeremaand. Waar-
om b.v. beweringen van Dr. Kuyper omtrent den
geest van het Calvinisme — Kuyper wist daarvan
toch ook wel ongeveer zooveel als Berlage — een-
voudig niet worden besproken, terwijl de schrijver
blijk geeft wel de bladzijden, waarop deze kwestie
wordt behandeld, te hebben gelezen, zal ieder,
die Berlage's werk bestudeert, een raadsel blijven.

Men staat op heel vasten grond naar het schijnt.
Men heeft zeer vele objectieve gegevens. Maar...
wanneer men deze gegevens nader beziet, dan heeft
het al heel spoedig den schijn, alsof de gegevens
niet aan het eigen standpunt voorafgaan, maar alsof
men, om eigen standpunt, dat er nu eenmaal was,
te verdedigen, datgene heeft gezocht, wat men kon
gebruiken.

Eerst was het eigen subjectieve standpunt. Daar-
na kwam het zoogenaamde bewijs. Maar waarom
dan al die pogingen om met zooveel wetenschap-
pelijk materiaal gewapend, dat standpunt te ver-
dedigen, wanneer men wel gedwongen is om zijn
eigen subjectivisme te laten kijken?

Wel, welke verklaring is voor dit feit anders
mogelijk dan deze, dat er ook bij menschen als
Berlage een behoefte is aan objectieve gegevens?

Maar nu staat het één van tweeën: Of men
gaat voor het objectief gegeven uit den weg;
of men werpt alles, wat bij de objectieve gegevens
niet in het kader van de eigen beschouwing past,
kalm over boord, en men toont zich dus volslagen
subjectivist, die zich om de objectieve gegevens
alleen dan bekommert, wanneer zij koren op zijn
molen leveren.

Ik kan daarvoor bewijzen aanvoeren.

Meermalen werd het in dezen kring uitgespro-
ken, dat er een eigenaardige ontwikkelingsgang valt
te constateeren in de bouwkunst van elk tijdperk.
Het begint bij het onvolkomene, gaat voort naar
het volmaakte, maar beleeft ten slotte een periode
van vergeestelijking, waar de vormen wegvallen,
en de geest geheel spreken moet. Indien dat steeds
zoo is — en voor de ontwikkeling van het betoog
hebben de schrijvers uit deze school zulks noodig
te poneeren — dan moet daaruit volgen, dat wan-
neer eenmaal de tijd van de hooge proletarische
kunst is gekomen, ook deze kunst daarna zal komen
in de fase van de vergeestelijking. Maar deze ver-
geestelijking is tot dusverre steeds gebleken het
begin van het verval. Dat hooge geestelijke in de
kunst was steeds een symptoom daarvan, dat men
de kunst uit het praktische leven uithief, en haar
isoleerde van het gewone leven. Gevolg, stel een
oogenblik, dat inderdaad de tijd komen zou, in
welken er sprake zou kunnen zijn van de ver-
wezenlijking van het kunstideaal in de samenleving
van de nieuwe maatschappij, die Berlage zich
droomt, dan zou toch ook die kunstvorm de ont-
binding reeds weer in zich dragen. Maar over deze
gedachte, die toch wel moet zijn opgekomen bij
de coryphaeën van de nieuwe richting, zwijgt men.
Is dat dan geen objectief gegeven? Zeker wel,
maar het schijnt bijster slecht te passen bij de toe-
komstdroomen van deze kunst-idealisten.

Als eerste kritische opmerking stellen we alzoo
vast: er is bij de nieuwe richting een zoeken naar
het objectieve. Maar de consequenties van de ob-
jectieve gegevens aanvaardt men niet.

En daarom heeft het standpunt van de bespro-
ken richtingen steeds iets zeer tweeslachtigs.

Maar daarom is het ook zoo buitengewoon ge-
vaarlijk, wijl steeds bijna onmerkbaar de overgang
wordt gemaakt in de redeneering van datgene, wat
inderdaad objectief vaststaat, naar datgene, wat
niet anders is dan een poging om in eenzelfde ver-
band eigen subjectieve opinies aan den man te
brengen als hetgeen volkomen zekerheid heeft.

En dit doen heeft meermalen, ook onder jonge
menschen van christelijken huize, slachtoffers ge-
maakt.

J. WATERINK.

MUZIKALE KRONIEK.

XII.

Mahler's Achtste te Amsterdam.

Wie van Mahler's Achtste zooals die te Am-
sterdam onder Mengelberg gegeven wordt, terug-
keert, is niet anstands in staat, zijn indrukken te
verwerken en in een regelmatig artikel weer te
geven. Hij is geslagen. Als nietig enkeling heeft hij
het wederom gehoord, hoe, naar Mahler's eigen
woord, „das Universum zu tönen und klingen be-
gint. Es sind nicht mehr menschliche Stimmen,
sondern Planeten und Sonnen, welche kreisen".
Wie het verwaand mocht vinden, dat de componist
zelf zoo iets zeide, zou onder de meeste omslan-
digheden gelijk hebben, doch in dit geval niet.
Mahler mocht zooiets zeggen, omdat hij zelf bij
het componeeren als buiten zinnen geweest moet
zijn. Hij was geheel vervuld van den geweldigen
drang van den scheppenden geest, dien het Eerste
Deel aanroept: